

V2000-40 14.04.2000

Konkurranseloven § 3-9 - Jens Hoff Garn & Ide AS - dispensasjon fra konkurranseloven §§ 3-1 og 3-3

Sammendrag:

Franchisetakerne i franchisekonseptet Jens Hoff Garn & Ide AS gis dispensasjon fra forbudet mot prissamarbeid i konkurranseloven, slik at franchisetakerne i fellesskap kan fastsette maksimale utsalgspriser for sine varer. Det settes som vilkår for dispensasjonen at den enkelte franchisetaker må stå fritt til å ta lavere utsalgspriser enn de som fastsettes av franchisetakerne i fellesskap. Videre får franchisegiver Jens Hoff Garn & Ide AS og dets franchisetakere dispensasjon fra forbudet mot markedsdeling i konkurranseloven, slik at de kan opprettholde markedsdelingsklausulen i franchiseavtalen punkt 15.2. Vedtaket trer i kraft straks og gjelder til og med 15. april 2005.

Konkurransetilsynet viser til Deres brev av 10. februar 2000 hvor De søker om dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 første ledd. Tilsynet viser videre til øvrig korrespondanse i saken.

Jens Hoff Garn & Ide

Jens Hoff Garn & Ide er et franchisekonsept innenfor strikkegarn med tilbehør. For å bli franchisetaker må en inngå en samarbeidsavtale med Jens Hoff Garn & Ide AS, som er franchisegiver. Jens Hoff Garn & Ide AS har utviklet et butikkonsept for markedsføring og salg av strikkegarn med tilbehør, samt ferdig strikkede produkter (trikotasje) og tradisjonelle vadmelsklær. Jens Hoff Garn & Ide består av 5 franchisetakere, hvorav fire er lokalisert i Trondheim, mens den siste forretningen er på Steinkjer.

Nærmere om samarbeidet

Jens Hoff Garn & Ide AS er franchisegiver og eier av konseptet Jens Hoff Garn & Ide. Ifølge franchiseavtalen mellom franchisegiver og den enkelte forretning som franchisetaker, heter det at utsalgsprisene fastsettes av franchisegiver, eller det vareråd som franchisegiver delegerer slike fullmakter til. Etter råd fra flere av franchisetakerne utarbeider franchisegiver tilbudsannonser på enkelte produkter hvor franchisetaker er pliktig til å følge prisen. Videre heter det at franchisegiver i samarbeid med et råd bestående av franchisetakerne, beslutter hvilken varesammensetning og produktutvalg den enkelte franchisetaker skal ha. Franchisetaker kjøper varer fra de selskapene som franchisegiver bestemmer, men franchisegiver leverer ikke selv varer til franchisetakerne. Franchisegiver skal kontinuerlig jobbe med å få bedre betalingsbetingelser og kjøpebonuser for franchisetakerne.

Forholdet til konkurranseloven

Konkurranseloven § 3-1

Konkurranseloven § 3-1 første ledd setter forbud mot at to eller flere ervervsdrivende for salg av varer eller tjenester ved avtale, samordnet praksis eller på annen måte som er egnet til å påvirke konkurransen, fastsetter eller søker å påvirke priser, avanser eller rabatter. Forholdet mellom vareleverandør og avtaker er særskilt regulert i bestemmelsens annet og fjerde ledd. Annet ledd forbyr én eller flere leverandører av varer å fastsette eller påvirke avtakernes priser, avanser eller rabatter. Det fremgår av fjerde ledd at bestemmelsene i første og andre ledd ikke er til hinder for at en enkelt leverandør av varer oppgir veiledende priser for avtakernes salg av varer eller tjenester.

Ifølge franchiseavtalen skal franchisegiver Jens Hoff Garn & Ide AS fastsette bindende utsalgspriser til medlemmene i franchisesamarbeidet, franchisetakerne. Det fremgår imidlertid av de opplysningene tilsynet har fått at i praksis fastsettes prisene av franchisetakerne i fellesskap. Dette er også i samsvar med franchiseavtalen punkt 5 hvor det heter at "*Alle utsalgspriser besluttes av FG eller det vareråd FG delegerer slik fullmakt til.*" En slik praksis mellom franchisetakerne vil være å anse som en avtale eller samordnet praksis om pris mellom to eller flere ervervsdrivende i strid med konkurranseloven § 3-1 første ledd.

Konkurranseloven § 3-3

Konkurranseloven § 3-3 første ledd setter forbud mot at to eller flere ervervsdrivende for salg av varer eller tjenester ved avtale, samordnet praksis eller på annen måte som er egnet til å påvirke konkurransen, fastsetter eller søker å påvirke til markedsdeling i form av områdedeling, kundedeling, kvotefordeling, spesialisering eller kvantumsbegrensning.

Franchiseavtalen punkt 15.2 har en bestemmelse om kontraktsopphør. Den fastsetter blant annet at: "FT kan heve kontrakten dersom FG:.....starter en konkurrerende franchisebutikk som dokumentbart reduserer FT's omsetning vesentlig."

I telefonsamtale av 21. mars 2000 mellom Konkurransetilsynet og Dem forklarer De at bestemmelsen er ment å skulle gi franchisetaker beskyttelse mot at nye franchisetakere etablerer seg i vedkommendes område slik at den eksisterende franchisetaker utsettes for konkurranse fra nye franchisetakere. Franchisegiver vil ha eksklusiv godkjennelsesmyndighet ved nyetableringer og vil i den forbindelse søke å styre hvor en eventuell nyetablering kan skje.

Bestemmelsen i konkurranseloven § 3-3 omfatter tilfeller hvor to eller flere ervervsdrivende gjennom avtale eller samordnet praksis deler ett eller flere relevante markeder mellom seg slik at de gjennom avtalen oppnår en gjensidig skjerming mot konkurranse på sine respektive markeder.

Konkurransetilsynet er av den oppfatning at franchiseavtalen punkt 15.2 og dens praktisering gir de enkelte franchisetakere en gjensidig områdebeskyttelse mot konkurranse fra øvrige franchisetakere. Avtalen er inngått mellom franchisegiver og den enkelte franchisetaker, mens den gjensidige beskyttelse foreligger mellom franchisetakerne. Konkurranseloven § 3-3 første ledd rammer både "avtaler, samordnet praksis eller på annen måte...". Formålet med den vide formuleringen er således å ramme interessefellesskapet mellom partene uavhengig av hvilken rettslig form som er brukt. Den gjensidige markedsdelingsavtalen er inngått i franchisetakernes interesse og det synes naturlig å legge

til grunn at denne opprinnelig har oppstått som resultat av et behov og ønske fra franchisetakerne. Avtalene må derfor i realiteten anses som en avtale eller samordnet praksis mellom franchisetakerne selv om den formelt sett er inngått mellom franchisegiver og den enkelte franchisetaker. Konkurransetilsynet legger derfor til grunn at klausulen er uttrykk for en markedsdelingsavtale mellom franchisetakerne i strid med konkurranseloven § 3-3 første ledd.

Dispensasjon etter konkurranseloven § 3-9

Konkurransetilsynet kan gi dispensasjon for konkurranselovens forbudsbestemmelser dersom:

- a) Konkurransereguleringene innebærer at konkurransen i vedkommende marked forsterkes,
- b) det må forventes effektivitetsgevinster som mer enn oppveier tapet ved konkurransebegrensningen,
- c) konkurransereguleringen har liten konkurransemessig betydning, eller
- d) det foreligger særlige hensyn

Det relevante markedet

Til grunn for Konkurransetilsynets vedtak ligger en vurdering av det relevante produktmarkedet og det relevante geografiske markedet.

Det relevante produktmarkedet avgrenses med utgangspunkt i etterspørernes substitusjonsmuligheter som bestemmes av i hvilken grad etterspørerne kan substituere seg over til andre produkter. Jens Hoff Garn & Ide tilbyr en rekke produkter som blant annet strikkegarn med tilbehør, ferdig strikkede produkter (trikotasje) og tradisjonelle vadmelsklær. For forbrukerne vil ikke alle disse produktene være substitutter. En strikkegenser vil ikke kunne erstatte en vadmelsbukse. Det er heller ikke gitt at to ulike strikkegensere vil være substituerbare. I hvilken grad to strikkegensere er substituerbare avhenger av den enkelte forbrukers preferanser, som vil variere mellom forbrukerne. Jens Hoff Garn & Ide selger med andre ord produkter i en rekke produkt-markeder.

For å kunne gjennomføre en hensiktsmessig analyse av de konkurransemessige virkningene av forholdet det er søkt om dispensasjon for, har tilsynet valgt å dele det relevante produktmarkedet i to markeder, markedet for strikkegarn og markedet for klær.

Det relevante geografiske markedet avgrenses med utgangspunkt i hvilket geografisk område etterspørerne har vilje og evne til å gjøre sine innkjøp i. Forretningene som søker om dispensasjon er lokalisert i Trondheimsområdet og i Steinkjer. Konkurransetilsynet ønsker ikke å gjøre en endelig avgrensning av det relevante geografiske markedet, men vil i denne saken anse Trondheim med omegn og Steinkjer med omegn som to separate geografiske markeder.

Konkurransetilsynets vurderinger

Jens Hoff Garn & Ide anslår sin markedsandel til å være ca. 35 prosent i markedet for strikkegarn i både Trondheim og Steinkjer. Etter det Konkurransetilsynet har fått opplyst har Jens Hoff Garn & Ide en

rekke konkurrenter i markedet for strikkegarn som blant annet Husfliden, Rimer, Garn-huset, Rema, Obs og Stormarkedet. I markedet for klær legger tilsynet til grunn at det også finnes en rekke konkurrenter til Jens Hoff Garn & Ide, som for eksempel klesbutikker. Markedsandelen til Jens Hoff Garn & Ide er i dette markedet vesentlig lavere enn i markedet for strikkegarn.

Ved inngåelse av en franchiseavtale mellom en franchisegiver og en franchisetaker forplikter franchisegiver seg til å utføre visse tjenester for franchisetaker mot at franchisetaker på sin side forplikter seg til å følge opp sin del av avtalen, blant annet ved innbetaling av en franchiseavgift. Denne avgiften blir blant annet brukt til felles markedsføring av franchisetakerne, forhandlinger om innkjøp av varer, bistand til drift av den enkelte butikk og kompetanseutvikling av franchisetakerne. Gjennom franchisesamarbeid skjer det således en sentralisering av funksjoner som tidligere ble utført av den enkelte franchisetaker. Dette gir deltagerne muligheter til å realisere visse stordriftsfordeler, blant annet som følge av felles markedsføring og et felles driftskonsept.

Enkelte av disse stordriftsfordelene kan også oppnås uten et prissamarbeid. Jens Hoff Garn & Ide fremstår som spesialforretninger med høy servicestandard og priser på et normalt nivå. Foruten service synes pris å være en sentral konkurranseparameter. Blant annet benyttes priser i markedsføring av konseptet. Franchisetakernes mulighet til å fastsette utsalgsprisene i fellesskap anses derfor som et sentralt element for at Jens Hoff Garn & Ide skal kunne fremstå med en enhetlig kjedeprofil og konkurrere effektivt med andre aktører. Bruk av pris i markedsføring av konseptet gjør det også lettere for konsumentene å foreta rasjonelle valg mellom butikkene ved at deres søkekostnader reduseres.

På bakgrunn av ovennevnte legger Konkurransetilsynet til grunn at franchisetakernes mulighet til å fastsette utsalgsprisene i fellesskap forsterker konkurransen i det relevante markedet. Tilsynet er imidlertid av den oppfatning at en kan oppnå en tilsvarende effekt med en noe mindre restriktiv regulering, ved at franchisetakerne tillates å gå under den felles pris franchisegiver fastsetter. Konkurransetilsynet vil derfor stille som vilkår at den enkelte franchisetaker kan sette en lavere pris enn den som følger av en felles prispolitikk.

For å gi det enkelte kjedemedlem incentiv til å delta i et kjedesamarbeid, vil det ofte være nødvendig med en viss form for gjensidig beskyttelse mot konkurranse fra andre kjedemedlemmer for å sikre at det er rasjonelt for det enkelte medlem å delta i kjedesamarbeidet. Dette innebærer at de midler det enkelte kjedemedlem har betalt til felles reklame ikke går til markedsføring av konkurrenter, men til markedsføring av egen virksomhet. Etter Konkurransetilsynets vurdering vil en slik markedsdeling styrke kjedesamarbeidet.

Konkurransetilsynets vedtak

Konkurransetilsynet har på denne bakgrunn og med hjemmel i konkurranseloven § 3-9 første ledd bokstav a) fattet følgende vedtak:

Franchisetakerne i franchisekonseptet Jens Hoff Garn & Ide AS og gis dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 første ledd slik franchisetakerne i fellesskap kan

fastsette maksimale utsalgspriser for sine varer.

Det settes som vilkår for dispensasjonen at den enkelte franchisetaker må stå fritt til å ta lavere utsalgspriser enn de som fastsettes av franchisetakerne i fellesskap.

Franchisegiver Jens Hoff Garn & Ide AS og dets franchisetakere gis dispensasjon fra konkurranseloven § 3-3 første ledd slik at de kan opprettholde markedsdelingsklausulen i franchiseavtalen punkt 15.2.

Vedtaket trer i kraft straks og gjelder til og med 15. april 2005.

For ordens skyld gjøres det oppmerksom på at vedtaket kan påklages innen tre uker. En eventuell klage stiles til Arbeids- og administrasjonsdepartementet, men sendes Konkurransetilsynet. For øvrig vises til vedlagte skjema "Melding om rett til å klage over forvaltningsvedtak".

Konkurransetilsynet gjør oppmerksom på at dispensasjonen kan trekkes tilbake dersom forutsetningene for dispensasjonen ikke lenger er til stede, jf. konkurranseloven § 3-9 tredje ledd. Dersom det er behov for dispensasjon utover det tidsrom som dispensasjonen er innvilget for, bes De søke om forlengelse i god tid før dispensasjonen utløper.

[til toppen](#)